

Nationaløkonomisk Forening.

Møde Tirsdagen d. 14. Marts.

Om »Cooperative Stores«.

Grosserer Frederik Vett holdt Foredrag om »cooperative Stores«, af hvilket vi meddele følgende Uddrag:

Der existerer herhjemme — bemærkede Foredrags- holderen indledningsvis — meget forskellige Forestil- linger om »de engelske Stores« og om den Forretning, disse drive. Mest almindeligt oversætter man Betegn- elsen ved »de engelske Forbrugsforeninger«, og dette Navn er egentlig tilstrækkelig til at kølne den danske Købmands Interesse for disse Institutioner. Som be- kendt forestiller man sig hertillands ved Forbrugsfor- eninger en Samling Høkerboder i forskellige Landsbyer, anlagte for om muligt at ruinere Købmændene i nærmeste By, og foruden dette Hovedformaal tænker man sig, at en saadan Forening, som Nebengeschäft, driver en Smugkro, hvor der i lave Stuer drikkes høje Snapse for et eller andet politisk Partis Frem- eller Tilbage- gang. Det Hele ender med en Fallit og store Tab for Handelsstanden.

Dette Billede passer ikke paa de engelske Stores med deres Million-Omsætninger, deres absolut upolitiske og rent kommercielle Karakter, og medens vore Forbrugsforeninger arbejde paa at splitte Forretningen ud til enhver Landsby, saa er det de engelske Selskabers Formaal at koncentrere den Afsætning, de raade over, saa meget som muligt. De søge deres Fordel ved denne Koncentrering i Forbindelse med deres faste Forretningsprincip: Køb og Salg kun mod kontant Betaling.

Egentlig betyder Ordet Store paa Engelsk et Pakhus, og det er Amerikanerne, som have overført Navnet paa Detailforretninger. Da enkelte Manufakturforretninger i Frankrig tog et saadant Opsving, at deres Ejere syntes de selv vare for store til at være »Kræmmer«, kaldte de deres Forretninger »Magasiner« og paa lignende Maade gik det i Amerika, da de, som ejede store Detailforretninger, mente sig for store til at være shopkeepers og saa kaldte deres Forretninger General-Stores. Fra Amerika er Navnet gaaet til England, som Betegnelse for store Detailforretninger, der sælge daglige Forbrugsartikler.

Da Forbrugsforeningerne først kom frem i England, kaldte de sig »Unionshops«. Det var i dette Aarhundredes Begyndelse, da Arbejderne ved Tidens Ugunst efterhaanden vare nedsunkne i en bundløs Gæld til de Smaahandlende, der forsynede dem med Fødemidler. For at hjælpe i sin Kreds kom Biskoppen af Durham paa den Tanke at forskrive et Kvantum af de almindeligste Fødevarer fra London-Grossister og udsælge dem til Arbejderne til rimelige Priser. For samtidigt at vænne Arbejderne af med at leve paa Kredit skulde

disse Varer udelukkende sælges mod kontant Betaling. Et Udsalg blev aabnet, og Varerne solgtes til Indkøbspris plus en Avance, som man mente vilde være tilstrækkelig til at dække Omkostningerne. Der blev hurtigt en Omsætning. Ved Aarets Slutning viste det sig, at, uagtet enkelte Varer vare solgte med Tab og de øvrige med en yderst ringe Avance, havde Forretningen givet et Overskud. Forretningen dreves videre et Par Aar, og den aarlige Fortjeneste opsparedes. Biskoppen tilbød da Arbejderne, at de skulde overtage Forretningen for deres egen Regning, og den fortsattes i deres Eje indtil 1834. Denne Forretning efterlignedes efterhaanden forskellige Steder i Landet, og der opstod Forretninger af denne Art saa at sige overalt i England, særlig i Syd-England. Arbejderne i hver By sammenskød en lille Kapital og begyndte deres Forretning, altid i beskedneste Maalestok. Der skal i Begyndelsen af Trediverne have existeret 4—500 saadanne Selskaber i England, af hvilke enkelte tillige befattede sig med Fabrikation, men i 1834 forsvandt de alle. Disse Selskaber vare nemlig efter Datidens Love aldeles ulovlige, og i 1833 forefaldt der i Mellemland i et Selskab, som drev Silkevare-Fabrikation, et Tilfælde, som klarede enhver Tvivl angaaende dette Spørgsmaal. Selskabets Bestyrer førte en skønne Dag Selskabets Lager af Silketøjer til sin private Bolig og nægtede at udlevere Varerne til Selskabet. Dettets Repræsentanter søgte Rettens Hjælp, men fik til Svar, at eftersom Selskabet ingen Ret havde til at existere, havde det heller ingen Ret til Varerne. »Heldigvis led Selskabet intet Tab« — som der staar i Beretningen — »thi tre Tillidsmænd førte under et Paaskud Bestyreren

til en afsides Del af Byen, hvor de alvorlig og eftertrykkelig foreholdt ham hans skammelige Adfærd; imedens dette stod paa, trængte to andre Tillidsmænd ind i Bestyrerens Hus og bortførte Varelageret.« I 1834 var den engelske Regerings Opmærksomhed bleven henledet paa disse Selskaber, som pludselig bleve behandlede som »hemmelige Selskaber«, og sex Arbejdere, som vare Medlemmer af et saadant Selskab, dømtes i Devonshire til syv Aars Tugthus »for the crime of combination«. Efter denne Dom forsvandt de eksisterende Selskaber, men der var gennem dem skabt et Exempel og ført Bevis for, at den Art Forretninger kunde betale sig.

I ti Aar hvilede Bevægelsen, indtil den i 1844 toges op af det nu verdensberømte Selskab »The Rochdale pioneers«, der aabnedes af de noksom bekendte 28 Vævere med deres sammenskudte Kapital paa 28 £. Det er bekendt, hvilket uhyre Opsving denne Forretning tog. Den kunde opstaa, fordi Lovene stillede sig gunstigere ligeoverfor Foreninger, og den afgav snart Exemplet for Dannelsen af lignende Foreninger. I Begyndelsen vakte Bevægelsen Latter, — senere, da det viste sig, at den slog an —, Forbitrelse. I Slutningen af Halvtredserne begyndte Detailforretninger i enkelte af de Fabriksbyer, hvor der var opstaaet Forbrugsforeninger, at føle Konkurrencen, og dette førte til en større Fejde. Fra Detailhusene gik Klagerne til Grosisterne — Arbejderne vare i Gæld til Detailhandlerne, og disse igen til en gros Husene —, og der begyndte saa en Skriven og Talen mod Foreningerne, som beskyldtes for saa omtrent alt Muligt. Paa den anden Side blev der skrevet og talt for Bevægelsen.

Denne Detailhandlernes Krig mod Foreningerne gav Stødet til en Bevægelse indenfor de eksisterende Selskaber. Hidtil var disses Drift besørget af Arbejderne selv, men nu stillede der Fordring om, at Ledelsen skulde lægges i Købmandshænder, og efterhaanden overtoges ogsaa Ledelsen af udmærket dygtige Købmænd. Der er siden 1862 etableret henimod et Par Tusind Stores i England, hvoraf omtrent Halvdelen som Andels- og Halvdelen som almindelige Aktieselskaber. Andelsselskaberne findes væsentlig i Nordengland og Skotland, hvor en successive Opsparing af Andelens Beløb passer bedre for Arbejderne. Derimod ere de store og rige Stores i Sydengland alle rene Aktieselskaber. Disse Aktieselskaber unddrage sig, som saadanne, en nøjagtig Statistik, hvorimod det er let at følge Andelsselskaberne, som hvert Aar maa indsende deres Regnskaber. I 1863 foresloges det at etablere et en gros Hus til Fællesindkøb af Varer for de eksisterende engelske Andels-Stores. Tanken blev strax ført ud i Virkeligheden. Sex Aar senere, 1869, etableredes en lignende en gros Forretning for de skotske Stores. Disse en gros Forretninger ere selvstændige Andelsselskaber, hvis Andele tilhøre de forskellige Detail-Stores, som have Andele i Forhold til deres Forretnings Størrelse, og en gros Forretningerne drives fuldstændig selvstændig. Detail-Stores have ingen Forpligtelse til at købe deres Varer fra disse en gros Forretninger, som alene etableredes for, at Detail-Forretningerne kunde være sikre paa at faa de Varer, de havde Brug for, men man var for gode Købmænd til at gøre Købet tvunget. Disse en gros Forretninger have paa mange Punkter gavnet de Detail-Stores, som

ere Parthavere, men de have tillige virket som en gavnlig Spore for den engelske en gros Handel i al Almindelighed, og Statistiken viser, at den private en gros Handel har forstaaet at hævde sin Position i Konkurrencen om Leverancer til Detail-Stores. De Detail-Stores, som arbejde efter Andelsprincipet, have nemlig i 1891 omsat Varer for tilsammen 621 Mill. Kr., og overfor dette Salg staa Andelsselskabernes to en gros Forretninger med en samlet Omsætning paa 195 Mill. Kr., som svarer til 31 pCt. af den nævnte Omsætning; de øvrige 69 pCt. tilfalde altsaa den private en gros Handel. De to en gros Andelsselskaber have paa et væsentligt Punkt haft en særdeles gavnlig Indflydelse paa den engelske Handel, idet de have præsteret Bevis for, at der kan drives en gros Forretninger, som aarlig sælge for 195 Mill. udelukkende mod kontant Betaling. Disse Selskabers Salgsbetingelser, som ere fastslaaede i Selskabernes Vedtægter, ere nemlig følgende: »Ved Indsendelsen af den første Ordre skal der medfølge Dækning; alle efterfølgende Sendinger skulle betales senest syv Dage fra Fakturaens Datum. Alle Priser ere Netto.« Efter at disse en gros Forretninger vare etablerede, voxede Antallet af Stores hurtigt i Nordengland, og 1869 sluttedes det sidste Led i deres Organisation ved Oprettelsen af den saakaldte Cooperative Union, som er Fællesrepræsentant for alle Andels-Stores. Denne Union har intet direkte kommercielt Formaal, forsaavidt derved forstaas Køb og Salg; den er en Art Handelsforening, af hvilken hver Andels-Store er Medlem, og den kan som saadan sende et Antal Repræsentanter, der svarer til dens Forretnings Størrelse, til den aarlige Kongres. Denne Union af-

holder nu den aarlige Kongres, som tidligere blev holdt ved privat Initiativ, og de paa denne trufne Beslutninger ere bindende for alle Stores. Disse Kongresmøder have efterhaanden faaet stor Betydning, og Englands første Mænd have fungeret som Kongressens Præsidenter. De to sidste Aars Præsidenter vare f. Ex. Nationaløkonomen Professor Marshall af Cambridge og Jarlen af Roseberry, Englands nuværende Udenrigsminister.

I 1861 vare Andels-Selskaber, som dreve Detail-Stores, stillede paa følgende Maade:

Selskabernes Antal:	Samlet Kapital:	Samlet Omsætning:
424	ca. 6 Mill. Kr.	ca. 28 Mill. Kr.

I 1891 var Forholdet følgende:

Selskabernes Antal:	Flydende Kapital:	Reserve- og andre Fonds:
1472	226 Mill. Kr.	190 Mill. Kr.
	Samlet Kapital:	Samlet Omsætning:
	416 Mill. Kr.	621 Mill. Kr.

Der er her kun Tale om Andels Stores, som drive Detail-Forretninger. Andels-Selskabernes en gros Forretninger ere allerede omtalte.

Som det vil ses, er det store Forretninger, som arbejde med store — for store — Kapitaler, og dog ere disse Detail-Forretninger hverken de største eller de væsentligste i den engelske Stores-Bevægelse. De største og væsentligste engelske Stores ere de som Aktie-Selskaber etablerede Stores i Syd-England og London. Ganske vist have Nordenglands Stores givet Ideen til Etablering af de sydengelske Stores, men disse have fra første Færd staaet paa egne Ben og ere,

som private Selskaber, hverken knyttede til »co-operative Union« eller til Andels-Selskabernes en gros-Forretninger — de købe deres Varer i det aabne Marked.

Den Debat, der omkring 1860 førtes om Nord-Englands Stores, henlede Opmærksomheden paa de Fordele, der opnaaedes ved at koncentrere Salget af de daglige Forbrugsartikler og ved Salget udelukkende mod kontant Betaling. I Treserne etablerede derfor nogle Aktie-Selskaber enkelte Stores i London og Syd-England, men disse vare lagte an paa et helt andet Publikum end de nordengelske. Man etablerede de første af disse Forretninger under forskellige Navne, som bleve antagne efter de Samfundsklasser, blandt hvilke man søgte sine væsentligste Aktionærer, f. Ex. Army & Navy og Civil Services Stores. Senere etableredes en stor Del under Stednavne eller de antog forskellige private Firmanavne. Exempelvis kan nævnes Navne som de forskellige »Civil Service Stores« — der er i London fire — »Army & Navy Stores« — der er ialt sex — eller Forstad-Stores som »Kensington Stores«, »London Stores«, private Firmaer som Jones Brothers eller John Barcker, Provins-Stores som Brighton eller Portsmouth Stores. Disse Forretningers Antal voxer Dag for Dag, ikke alene har i London snart hver Bydel sin Store eller flere, men de fleste Byer i Syd- og Mellem-England have nu deres »Gentlemen Stores«, som disse Forretninger kaldes i Modsætning til Nord-Englands »Workingmens Stores«.

Disse Selskaber sælge ligesom Andels-Selskaberne til hvemsomhelst, men de fordele deres Udbytte som en Dividende paa Aktiekapitalen, ikke i Forhold til Aktionærens Indkøb hos Selskabet. De sikre sig en Stab

af Kunder ved Udstedelsen af en Masse smaa Aktier, og det var oprindeligt Meningen, at kun Aktionærer skulde være berettigede til at købe Varer hos Selskabet. Men da Publikum trængte paa for at komme til at nyde godt af de Fordele, som disse Selskaber byde ved at sælge absolut gode Varer til billige Priser, saa aabnede man Døren for dem; men de ældste og største Stores indførte samtidig det saakaldte ticket-System, d. v. s. de sælge Entrebilletter til deres Forretninger. Enhver Ikke-Aktionær, som ønsker at købe Varer i en af disse Selskabers Forretninger, maa købe sig et Adgangskort, som koster 5 sh. og dette giver i et Aar Ret til mod kontant Betaling at købe Varer i Selskabets Forretning. Dette Billetsalg har ikke alene Interesse som Kuriosum, men har sin praktiske Betydning. En af Army & Navy Stores solgte saaledes i 1890 tickets for 149,000 Kr., samme Aar solgte Civil Service Supply Association for 133,000 Kr. og Civil Service Society for 41,500 Kr., hvilket for disse tre Forretninger tilsammen er et Beløb paa 324,000 Kr. for et Aars Adgangskort. Disse tickets sælges ikke alene til Kunder i selve England, en Mængde gaar til Kolonierne og Udlandet, ogsaa til flere Familier i København, som aarlig erlægge deres fem Shillings for Retten til at forskrive Varer fra en Store i London. Dette Salg af tickets kan lyde forunderligt i danske Øren, men det afgiver et slaaende Bevis for, til hvilken Grad disse Forretninger have løst deres Opgave, at give Kunderne gode Varer til billige Priser.

De engelske Stores have enkelte Ejendommeligheder, som bør nævnes. Englænderen sætter Pris paa overalt at træffe noget af sin »Klubkomfort« og dette

Ønske imødekomme Stores efter bedste Evne. At der i Stores findes Restavration, Kafé og Læseværelser, i enkelte med Tusinder af Bind, er en Selvfølge. En god Store har desuden Barberstue, Frisørstuer for Herrer og Damer; mange have vel indrettede Bade, og en London-Store naaede ifjor maaske ud over Grænsen for, hvad Publikum billigvis kan vente af Bekvemmeligheder i en Detailforretning, idet den indrettede en elegant Salon for »Pedicure« og »Manicure«, hvor en amerikansk »Professorinde« paatog sig at soignere Damernes Haand- og Fodfingre. I Stores er der Agentur for alle Jernbane- og Dampskibs-Linjer, Billetsalg til alle Theatre, Vognmandskontor etc. etc. Alle disse Finesser ere selvfølgelig efterhaanden fremkomne, som en Slags cadeau til den store Kreds af Kunder, enhver Store samler om sig, men det som har gjort Stores til hvad de ere, og har vundet Publikum, er Salget af absolut gode Varer til en billig Pris og dertil strengt reel og prompte Betjening, Alt gennemført ved en fortrinlig Organisation og Administration.

Nøjagtige Tal for de sydengelske Selskaber kunne ikke gives, da disse ingen Forpligtelse have til at offentliggøre deres Regnskaber, men Aktieselskaber kunne jo alligevel til en vis Grad kontrolleres, selv om de hemmeligholde deres Balancer, da deres Tusinder af Aktionærer vide Besked. En enkelt Gang formaar desuden et eller andet Fagblad nogle Selskaber til at give Oplysninger om deres Forhold, saaledes at der paa Basis af disse Tal kan opstilles en Beregning. Bladet The Statist bragte saaledes ifjor en Artikel, som behandlede Store's Betydning, og til denne havde Bladet erholdt yderst

detaillerede Oplysninger om de fem ældste London-Stores Omsætninger og Kapital. Disse vare:

Omsætning i 1890:	Kapitaler:
104 $\frac{1}{2}$ Mill. Kr.	24 $\frac{1}{2}$ Mill. Kr.

Som det vil ses, en ret betydelig Omsætning for kun fem Detailforretninger. I den samme Artikel meddeler Bladet, at der i Aaret 1890 alene i London er etableret ni nye Stores med en samlet Aktiekapital paa 16 Mill. Kr. Naar man hører disse autentiske Tal og ved, at der eksisterer Forretninger af den Art overalt i Sydenglands store Byer, saa kan man forstaa, at et Regnestykke, hvorefter man beregnede Detailomsætningen i de engelske Stores, som drives af Aktieselskaber, til 50—60 Mill. £, kan være temmelig rigtigt. Tager man nu Minimumstallet 50 Mill. £ eller 900 Mill. Kr. og lægger det sammen med de 621 Mill. Kr., som ere omsatte i de nordengelske Andels-Stores, saa kommer man til en samlet Omsætning en detail og kontant paa over 1 $\frac{1}{2}$ Milliard Kr.

Det er en Selvfølge, at en Detailomsætning af den Størrelse kommer til at øve en vis Indflydelse paa Detailhandelen i al Almindelighed, og det er interessant at se, hvorledes de engelske Detailforretninger have forandret sig i de sidste omtrent 15 Aar. Detailhandlerne ere under det Tryk, Stores have lagt paa dem, blevne Specialister for at kunne optage Konkurrencen; hurtig Omsætning mod kontant Betaling med lille Lager er Forretningsprincip og dette kan kun gennemføres i Specialforretninger, naar Publikums Fordring om et ordentligt Udvalg skal tilfredsstilles. De engelske Detailforretninger ere derfor hverken blevne

færre eller mindre, men de have, indenfor hver Branche, ja næsten for hver enkelt Artikel udviklet sig til rene Mønsterforretninger, og denne Koncentrering af de enkelte Varesorter, hvorved det bliver muligt at placere virkelige Ordre i den enkelte Artikel, har absolut gavnet og styrket den engelske Vareomsætning baade en detail og en gros. Den nuværende engelske Udenrigsminister holdt ifjor som Præsident for den Kongres, som Andels-Stores afholdt, en længere Tale, hvori han sagde: »Detailhandlerne rejste i sin Tid en Storm mod Stores, men man kan heldigvis nu betragte denne Strid som a drawn battle; Stores kunne aldrig udrydde Detailhandelen, ligesaa lidt som Detailhandelen kan udrydde Stores, og disse have været Anledningen til, at den intelligente Del af vore Detailhandlere har kunnet omforme deres Forretning paa den sunde Basis — Salg mod kontant Betaling.« Det er fuldstændigt rigtigt, at den engelske Detailforretning er bleven sund, og Konkurrencen mellem Detailhandlerne indbyrdes og med Stores er ikke længere afhængig af den »gode Sælger«, som i Butiken kan sælge alt Muligt til højeste Pris, men derimod af den dygtige Vare-Indkøber, der forstaar at skaffe de bedste Kvaliteter billigst muligt. Dette Forhold har sat sit Spor indenfor enhver engelsk Husstand, hvor Fruen nu i Modsætning til tidligere Skik selv besørger alle Indkøb til Huset. Det begyndte med, at Damerne personligt gjorde enkelte Indkøb i Stores, dels af Interesse for Sagen, dels fordi det var en Fornøjelse at se de propre Lokaler, der vare saadanne, at en Dame kunde gaa der, men da Detailhandlerne saa efterhaanden omformede deres Forretninger, fik lyse og rene Lokaler og kun solgte mod

kontant Betaling til rimelige Priser, vægrede Tjenestefolkene sig ved at gaa i Butik, og en engelsk Kokkepige indlader sig ikke mere paa at gøre Indkøb. Grunden hertil er, at Ducører nødvendigvis maa falde bort. Hun har derfor frasagt sig et Arbejde, som der nu ikke længere er noget at tjene ved.

At hele denne Bevægelse har sin store nationaløkonomiske Betydning, er klart. Som en Følge af, at Varerne sælges til en rimelig Pris, er Konsumenten stegen i en aldeles forbavsende Grad, og Professor Marshall opstillede ifjor en Beregning, hvor han opgør den forøgede Konsumtion i Aarene 1877—87 til 32 pCt. Da man i Treserne oprettede forskellige Stores i Sydengland som Aktieselskaber, optog man fra Andelselskaberne den Bestemmelse, at der ikke maatte udbetales mere end 5 pCt. Dividende; den overskydende Indtægt skulde henlægges til et Bonusfond til Selskabets Konsolidering og Driftskapitalens Forøgelse. I enkelte Selskaber indsattes den Bestemmelse, at den opsparede Bonus først skulde udbetales ved Aktionærens Død, hvorved Selskabet kom til at virke som en Art Livsforsikring. Imidlertid bleve disse Forretninger større og større, og de opsparede efterhaanden enorm store Fonds, som tilsidst bleve saa store, at man var tvungen til at uddele en Bonus til Aktionærene. Efterat f. Ex. den ældste Army & Navy Stores i flere Aar havde opsparet sin Bonus, begyndte den i 1887 at udbetale den kontant, første Gang 50 pCt., senere har den aarlig betalt sine Aktionærer 100 pCt. Bonus, og det samlede Beløb, som Aktionærene havde erholdt i Bonus i Aarenes Løb, repræsenterer c. 850 pCt. Det saakaldte Civil Service Society gav sine Aktionærer 75 Lst. Bonus

for hver 5 Lst., altsaa 1500 pCt. med et Slag, men disse Selskaber distanceres dog fuldstændig af Civil Service Association, som gav 200 Lst. for hver 10 sh. Kapital, altsaa 3600 Kr. Bonus paa hver 9 Kr. Der blev gjort Alt for at skjule disse Bonus, og de to sidste Selskaber valgte f. Ex. den Form at give deres Aktionærer ny Aktier, lydende paa det indvundne Bonus-Beløb. Resultatet af denne Transaktion er, at f. Ex. en Aktionær i Civil Service Association aarlig modtager de fastsatte 5 pCt. Dividende paa sine ny Aktiers Paalydende, altsaa paa Lst. 200 med 10 Lst. eller 180 Kr. aarlig Dividende paa 9 Kr. Kapital. Selvfølgelig kunde disse Bonusuddelinger ikke forblive ubekendte, og den hele Manøvre kom til at minde om Gæstgiveren i Nykøbing, som ansøgte om Politimesterens Tilladelse til ved sin Datters Bryllup at skyde med Kanoner i al Stilhed.

Det gav et Sæt i saavel den engelske Handelsstand som det engelske Publikum, og Detail-Stores er siden groet op i Syd-England som Paddehatte. — —

Efter at have belyst de engelske Forhold, gik Foredragsholderen over til en kortere Omtale af Bevægelsen i Frankrig, Belgien og Tyskland (her især »Waarenhaus deutscher Beamte« og »Officiers-Verein«). Sluttelig henpegede han paa den Betydning, Stores-Bevægelsen vilde kunne faa bl. a. for flere af Danmarks Udførselsartikler,

---

Efter Foredraget samledes Foreningens tilstedeværende Medlemmer ved et Aftensmaaltid, ved hvilket forskellige af de af Foredragsholderen berørte Spørgs-

maal blev gjorte til Genstand for Diskussion. Bl. a. kom man ind paa Omtalen af den i København oprettede Forbrugsforening for Embeds- og Bestillingsmænd samt Læger. Det blev bemærket, at da der for en halv Snes Aar siden havde fundet et almindeligt Prisfald Sted for de fleste Forbrugsartiklers Vedkommende, uden at dette dog havde til Følge, at Detailpriserne faldt, og da en stor Del af Embedsmændene af Hensyn til Prisfaldet mistede deres hidtil hafte Dyrctidstillæg, vare de mere eller mindre nødsagede til at søge at faa Prisen nedsat paa de almindelige Livsfornødenheder. Man frygtede imidlertid for selv at etablere Forretninger, dels fordi man vanskelig kunde tilvejebringe den fornødne Kapital, dels fordi man ikke kunde finde eller faa paavist en Mand, der besad den fornødne Dygtighed som Disponent, Indsigt i Bogholderi, samt Ærlighed til en saadan Stilling, uden at give ham en betydelig Løn, som ikke kunde tilvejebringes. Man valgte derfor at sætte sig i Forbindelse med visse Leverandører om at give Rabat paa Varer, der kontant købtes af Foreningens Medlemmer. Sagen slog strax an, der meldte sig c. 2500 som Medlemmer, og et langt større Antal Forretningsdrivende, end der havdes Brug for, tilbød at levere Varer.

Der hengik imidlertid ikke lang Tid, forinden de Handlende, der ikke vare blevne antagne som Leverandører, rejste en Agitation mod Foreningerne, hvilken Agitation efterhaanden naaede en saadan Styrke, at Interessenterne i de forskellige Detailhandlerforeninger bleve pressede til at melde sig fra som Leverandører. Endogsaa det store Firma Wessel & Vett maatte bøje sig for Trykket.

Samtlige Slagtere bleve enige om ikke at ville taale nogen Interessent i deres Lav, som traadte i Forbindelse med Forbrugsforeningen. Denne aabnede derfor selv et Slagteri, men Slagterne har formelig boycottet dette ved at tvinge Kreaturkommissionærerne til ikke at sælge Kreaturer til Foreningens Slagter. Det har derfor været forbundet med stor Vanskelighed at holde denne Forretning gaaende.

Forbrugsforeningens Omsætning, der i de første Aar androg noget over 1 Mill. Kr., udgjorde dog det sidste Aar henimod 1 Mill. og gav 6 pCt. Rabat paa de almindelige Varer.

Fra nogle Sider blev det nu gjort gældende, at det under de nuværende Forhold ikke var muligt for en Detailhandler at bestaa, naar han skulde give Rabat; Detailhandelen var stærkt trykket og i forskellige Fag ligefrem ude af Stand til at skaffe alle dens Indehavere det nødvendige Udkomme. En af Deltagerne i Diskussionen betegnede Rabatgiven til enkelte Personer som en usund Forretning. Det var urigtigt at lade En erholde Rabat, naar den ikke samtidig blev givet til en anden Kunde, der stod ved Siden af. Hertil svaredes der, at ligesom den store Forbruger af en Artikel har et berettiget Krav paa og ogsaa erholder Rabat, navnlig naar han betaler kontant, saaledes maatte ogsaa et Konsortium have et berettiget Krav paa — som den store Forbruger — at kunne forlange Rabat.

Rabat-Systemet og dets Anvendelse af »Forbrugsforeningen for Embedsmænd og Læger« var som ovenfor fremhævet den nærmeste Genstand for Diskussionen, men ved Siden deraf blev det ogsaa omtalt, at der her i Landet findes en ret betydelig Omsætning

ved de egentlige Forbrugsforeninger. Det var især paa Landet, at denne fandtes, og Forbrugsforenings-Bevægelsen havde der udviklet sig paa en Maade, der i meget lignede Bevægelsen i England, kun at den paa Grund af vore smaa Forhold var meget mindre. Der var ogsaa hos os en vis Fællesvirksomhed af Forbrugsforeningerne, der havde udfoldet en anselig Virksomhed. I Byerne havde Forbrugsforeningernes Virksomhed ikke ret kunnet komme frem her i Danmark, og Grunden hertil kunde fornemlig være den, at der ikke var saa megen Trang til den som i de engelske Byer. De danske Detailhandlere tog langt mindre Avance end deres engelske Kolleger og vare mere reelle i deres hele Virkemaade; der forefaldt saaledes hos os meget faa Vareforfalskninger. En anden Grund til, at Forbrugsforeninger vanskelig kunne bestaa i vore Byer, var det Sammenhold, som findes mellem Detailhandlerne, de bekrigede i Fællesskab Forbrugsforeningen, saaledes som ovenfor med Hensyn til Embedsmændenes Rabatforening anført.

En særegen Art Fælles-Virksomhed, som hos os havde fundet en stor Udstrækning blandt Landmændene, var Fællesindkøbene, men det antages, at denne Virksomhed var kommen i et mindre heldigt Spor, og at det havde været heldigere, om man i denne Sag havde organiseret sig i egentlige Forbrugsforeninger efter engelsk Mønster.

Debatten om det Indgreb, de engelske Stores havde gjort i den engelske Detailhandels Virksomhed, bragte i det Hele det Spørgsmaal paa Bane, hvorledes Detailhandlerne kunde værges sig mod Stores. Det var saa meget mere nærliggende, som de opgivne Tal om de engelske Stores Omsætning gjorde det sandsynligt,

at maaske $\frac{1}{6}$ af den hele engelske Detailhandel var gaaet over paa deres Hænder, imod hvilket det saa rigtignok paa den anden Side gjordes gældende, at de Kapitalopsamlinger og den større Konsummulighed for alle Deltagerne, Stores havde givet Anledning til, havde fremkaldt en saameget større Omsætning, at de i Virkeligheden maaske ikke havde berøvet den alt bestaaende Detailhandel noget af dens Omsætning. — Alt i alt blev man dog enig om, at saadanne Forretninger naturligvis vare særlig skæbnesvangre for den Detailforretning, der opstaar ved ganske uøvede og ukyndige Personers Etablering, en Forretning, der begyndes og føres videre uden Kapital, og som har sin Rod i Ønsket om at blive selvstændig hos mangfoldige Karle, Svende, Kommiser, som tidt nøjes med ringere Fortjenester, end de kunde have som Tjenende, blot for at være deres egne Herrer. Den muliggøres ved den udstrakte Kredit, Grossisterne give, ligesom omvendt en af dens Hovedskavanker — i hvert Fald her i Byen — er den udstrakte Kredit, den giver sine Kunder, en Kredit, der er en Karikatur af Kreditens virkelige Formaal — nemlig at være Produktionens og Omsætningens Hjælpemiddel — idet den er bleven Konsumtionens, hvor den staar i intimt Sammenhæng med Samfundsklassernes Leven over Evne. Gaaende ud fra den Overbevisning, at disse Detailforretninger i Virkeligheden ere temmelig usunde Virksomheder — hvor hæderligt det end er at ville staa paa egne Ben —, ikke blot efter deres Oprindelse, men ogsaa i deres Virken, fordi de gøre Varerne unødvendigt dyre for Konsumenterne, uden dog at muliggøre en nogenlunde sikret Existens for Sælgerne, var man enig om, at det vel ikke var nogen

saa stor Ulykke, om nogle af dem gik tilgrunde, kom under Hjulene paa Storforretningernes tunge Køretøjer, men det fremhævedes, at sligt maatte man ogsaa vente, og at det ikke kunde undre, at de, der led Skaden, skreg højt. At Detailhandelen, under Konkurrencen med Stores og Magasiner, slog ind paa Specialiteter og dér naaede smukke Resultater, at den vænnede sig til en Omsorg i Indkøbet og en Præcision i Forretningsførelsen, der traadte istedetfor tidligere Slendrian, og derved bødede paa Tabet, og at den endelig — som det f. Ex. fremhævedes om den københavnske Manufakturforretning — tildels gik over til en gros Forretninger, der var til større Baade for alle Parter —, Alt det kunde vel gælde for de driftigste og dygtigste af Detailhandlerklassen, men det store Flertal vilde utvivlsomt bukke under for den overmægtige Konkurrence. Noget helt andet er, at det var Udviklingens ustandselige Gang, og i det lange Løb vel ogsaa den for Samfundet som Helhed mest heldbringende. I Omsætningen som i Produktionen synes Smaamanden kun at skulle kunne bestaa ved Specialiteter eller under særligt begunstigende Omstændigheder.
